

Тақырыбы:
ҚР ҰШЖ, ЖІӨ, ЖҰӨ
көрсеткіштері

Иляшова Г.К

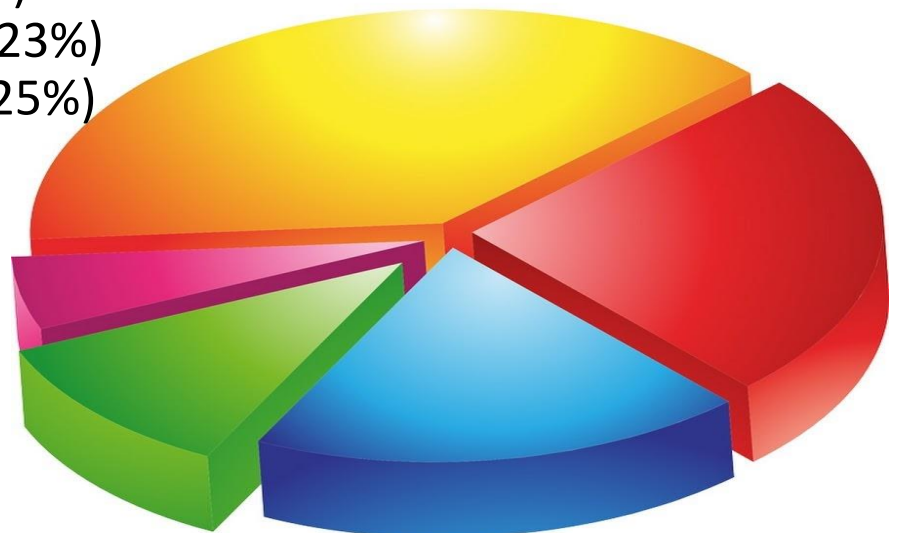
ҰШЖ дегеніміз не?

- Ұлттық шоттар жүйесі (ҰШЖ) — экономикалық процестер мен олардың нәтижелерін өзара байланысты кешенді сипаттаудың баланстық әдісі. Әдістеменің бірлігі экономиканың жұмысының жиынтық бейнесін жасай отырып, ақпараты бір-бірін толықтыратын барлық шоттар көрсеткіштерінің жинақталуын, салыстырылуын қамтамасыз етеді.
- Ұлттық шоттар жүйесін макроэкономикалық қызметтің нәтижелерін сипаттайтын шоттар мен кестелердің белгілі бір жиынтығы түрінде ұсынылған өзара байланысты статистикалық көрсеткіштер мен жіктемелер жүйесі ретінде де анықтауға болады.

ҰШЖ Қазақстанда

- Қазақстанда нарықтық қатынастарға көшумен макроэкономикалық көрсеткіштерді тиімді есептеу туралы мәселе туындады. Қазақстандағы ЖІӨ 1990 жылдан бастап тұрақты түрде есептеле бастады. Алайда, бұл есептеулер олардың жүйесіздігі мен ескі әдіснамалық принциптерге негізделген есептеулеріне байланысты ұлттық экономикада әлі толық өлшемдер болған жоқ.
- 1994 жылғы Қазақстандағы шығыстар бойынша жалпы ішкі өнімнің және оның құрылымының қысқаша есебі: шығыс бөлігінде берілген (трлн. теңге.):
 - Тұтыну шығындары 289,8 (46%)
 - Мемлекеттік сатып алу 144,9 (23%)
 - Жалпы инвестициялар 157,5 (25%)
 - Таза экспорт 37,8 (6%)
 - Номиналды ЖІӨ 630,0 (100%)

Қазақстанның Ұлттық шоттар жүйесі

Жұмыстардың атауы	Жиілігі	Жариялау мерзімі
Қысқа мерзімді бойынша экономикалық индикатор республика мен өңірлерге	ай сайын	Есепті кезеңнен кейінгі 15-ші күні
Өндіріс әдісімен ЖІӨ	тоқсан сайын	1 бағалау-есепті кезеңнен кейінгі 45 күнге 2 бағалау-есепті кезеңнен кейінгі 90 күнге Бір жыл ішінде-17 ақпан, 21 Сәуір, 29 шілде
Кірістер әдісімен ЖІӨ	тоқсан сайын	есепті кезеңнен кейінгі 90 күнге Бір жыл ішінде-21 сәуір, 29 шілде
ЖІӨ соңғы әдіспен пайдалану	тоқсан сайын	есепті кезеңнен кейінгі 100 күнге Бір жыл ішінде-27 сәуір, 17 қараша
Жалпы аймақтық өнім	тоқсан сайын	есепті кезеңнен кейінгі 100 күнге бір жыл ішінде-29 сәуір, 22 тамыз
Еңбек өнімділігі	тоқсан сайын	есепті кезеңнен кейінгі 100 күнге
Жиынтық жетекшіиндикатор	тоқсан сайын	ақпан, мамыр, тамыз, қараша

ҰШЖ-не жіктеме

ЭҚЖЖ

Экономикалық қызмет түрлерінің жалпы жіктеуіші, АҚ ҚР 03-2007

ЭСЖ

Экономика секторларының жіктеуіші, 2014 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілді

ЭҚТБӨЖ

Экономикалық қызмет түрлері бойынша өнім жіктеуіші (СРА2008)

ЖТНМ

Жеке тұлғаның жіктеуішіне тауар позицияларының номенклатурасы мақсаттар бойынша тұтыну

МБОФЖ

Мемлекеттік басқару органдары функцияларының жіктеуіші

ҚАЖ

Қаржы активтерінің жіктеуіші

ЖІӨ анықтамасы және мәні

- Жалпы ішкі өнім-бұл елдегі барлық көрсетілген қызметтер мен өндірілген өнімдердің қорытынды құнын сипаттайтын негізгі көрсеткіш.
- Оның деңгейі әр ел үшін анықтаушы экономикалық шама болып табылады. Бұл ретте өндірілген өнім мен қызметтердің құны күнтізбелік жыл мен тоқсан үшін айқындалады.
 - Жалпы ішкі өнімді есептеу арқылы түсінуге болады:
 - жалпы мемлекеттің ұлттық кірісі қандай;
 - экономикалық қызмет қаншалықты сәтті жүзеге асырылады;
 - шаруашылық жүргізуші субъектілер өз қызметінде қаншалықты белсенді;
 - әрқайсысының тиімділігін бағалай отырып, салалар бойынша экономикаға талдау жүргізуі;
 - жақын болашақта өндірілуі мүмкін тауарлар мен қызметтердің әлеуетті көлемін анықтау;
 - макроэкономикалық процестердің тенденциялары мен болжамдары қандай.

ЖІӨ мен ЖҰӨ арасындағы айырмашылық

- Егер жалпы ішкі өнім туралы айтатын болсақ, онда ол мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық дамуының мөлшері мен жылдамдығын сипаттайды.
- Экономистер мен қаржыгерлер, сондай-ақ ел басшылары оның экономикалық өсуі немесе құлдырауы туралы талқылайтын жағдайда, олар динамикадағы ЖІӨ көлемінің көрсеткіштерімен жұмыс істейді, яғни белгілі бір уақыт аралығында.

Қазақстан-ЖІӨ-нің жылдық өсуі және ЖІӨ

Қазақстанның ЖІӨ талдау

	Соңғы	Алдыңғы		
ЖІӨ өсу қарқыны	3.4	4.6	Процент	2022-06
ЖІӨ	191	171	USD - миллиард	2021-12
ЖІӨ салыстырмалы бағамен	39614	19696	Тенге - миллиард	2022-06
Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы	7236	3251	Тенге - миллиард	2022-06
Жан басына шаққандағы ЖІӨ	11265	10974	USD	2021-12
Жан басына шаққандағы ЖІӨ ПОҚ	26033	25362	USD	2021-12
ЖІӨ-нің жылдық өсуі	4	-2.6	Процент	2021-12
Ай сайынғы ЖІӨ (ж/ж)	2.1	2.6	Процент	2022-09
Ауыл шаруашылығындағы ЖІӨ	1109433	468602	Тенге - миллион	2022-06
Құрылыстан ЖІӨ	1989877	775396	Тенге - миллион	2022-06
Өндіріс секторындағы ЖІӨ	5544063	2907249	Тенге - миллион	2022-06
Өндіруші саладағы ЖІӨ	6863402	3082836	Тенге - миллион	2022-06
Мемлекеттік сектордағы ЖІӨ	874128	412325	Тенге - миллион	2022-06
Қызметтерден ЖІӨ	20250914	10377407	Тенге - миллион	2022-06
Көліктен ЖІӨ	2486664	1282344	Тенге - миллион	2022-06
Коммуналдық сектордағы ЖІӨ	763169	415991	Тенге - миллион	2022-06
Жалпы ұлттық өнім	83951588	70649033	Тенге - миллион	2021-12

ЖҰӨ

- **Макроэкономикалық көрсеткіш:** ЖҰӨ - бұл ел экономикасының жағдайын көрсететін деректерді талдауға мүмкіндік беретін макроэкономикалық көрсеткіш.
- **Ол ұлттық өндіріске бағытталған:** Бұл тек белгілі бір ұлттың азаматтары мен компанияларының өндірістік факторларын, олар елдің ішінде немесе шетелде болуын ескереді.
- **Елдің өндірістік қуаты туралы есептер:** Белгілі бір ұлттың жеке тұлғаларын немесе компанияларын өндіруге бағытталғандықтан, ол өз азаматтарының өнімді бәсекелестігі туралы құнды ақпарат ұсынады.
- **Қос санаудан аулақ болыңыз:** қосарланған есептеуді болдырмау үшін аралық өнімдерді есептеуді жоққа шығарады, өйткені олар өнімнің немесе қызметтің қорытынды құнымен есептеледі. Мысалы, ЖҰӨ көлік құралының түпкілікті бағасын қамтиды, бірақ өндіруші бөлек сатып алатын бөлшектерді, мысалы, шиналарды емес.
- **Ол белгіленген мерзімде өлшенеді:** тауарлар мен қызметтерді өндіруге арналған мәліметтер белгілі бір уақыт аралығында есептеледі, бұл әдетте бір жылды құрайды.
- **Экономикалық факторлар:** мемлекеттік шығыстар, жеке тұтыну шығындары, ұлттық инвестициялар, өндірістік өндіріс, материалдық емес тауарлар, ауыл шаруашылығы, шетелдегі ұлттық резиденттердің табысы, экспорт және басқаларын ескереді.

ЖІӨ: Жалпы ішкі өнімнің құны

RRN: шетелдегі ұлттық реденттер кірісінің құны, яғни жалақы, пайыздар, активтер және т.б.

• **RRE:** елдегі шетелдік резиденттер кірісінің құны.

Азаматтардың кірістерінің мәні (RRN)

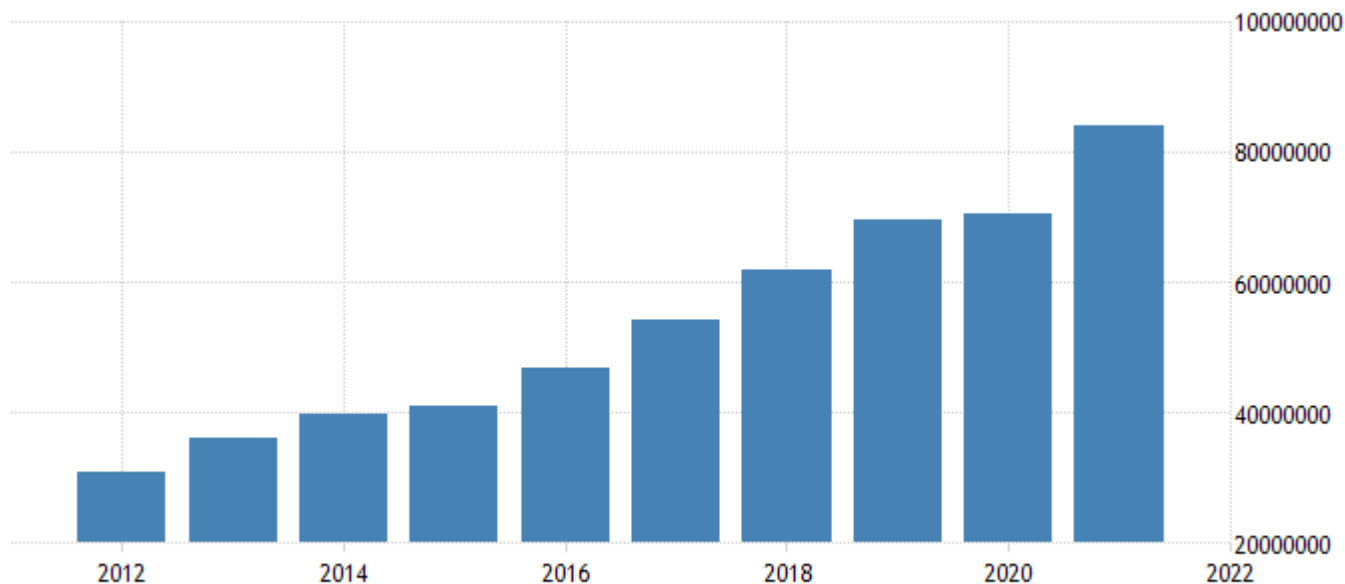
ЖІӨ-ге қосылып, елдегі шетелдіктердің кірістерін алып тастау керек (RRE). Ол келесі формула бойынша есептеледі:

ЖҰӨ = ЖІӨ + NRN - ERR

Алайда, ЖҰӨ есебіне әр түрлі себептер әсер етуі мүмкін:

- валюталар арасындағы құнның өзгеруі,
- отбасылық жәрдемақыны немесе тұрмыстық ресурстарды есепке алмау,
- Оның талдауы елдің экономикасы қалай дамитынын көрсетпейді, бірақ ол азаматтардың экономикасын көрсетеді.

Қазақстанның ЖҰӨ

TRADINGECONOMICS.COM | AGENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN ON STATISTICS

Нақты	Алдыңғы	Ең жоғарғы	Ең төменгі	Мерзім	Блок	Жиілік
83951587,9	70649033,2	83951587,9	25081,8	1990-2021	Теңге-миллион	Жыл сайын

Соңғы пайдалану әдісімен ЖІӨ

Деректер көздері

Жалпы жинақтау

- Негізгі капиталға инвестициялар;
- Негізгі құралдардың жай-күйі туралы есеп;
- Кәсіпорынның өнімді өндіру және жөнелту туралы есебі;
 - Мал шаруашылығының жай-күйі туралы есеп;
- Кәсіпорынның қаржы-шаруашылық қызметі туралы есеп;
 - Шағын кәсіпорын қызметі туралы есеп;
 - Кедендік статистика;
 - Баға индекстері.

Экспорт, импорт

- Төлем балансы;
- Кедендік статистика.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- Симкина Л. Г. “Экономическая теория”.
- Шеденов Ө.Қ. және т.басқалары “Жалпы Экономикалық теория”.
- Экономика: Учебник/под ред. доц. А.С.Булатова/ М. 1996г.
- сайт Stat.gov.kz